

Socialdepartementet

Remissvar över betänkandet SOU 2023:9 Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet

Frösundas övergripande inställning till utredningen i dess helhet

Frösunda Omsorg AB / Frösunda Personlig Assistans AB (Frösunda) tillstyrker förslaget om ett statligt huvudmannaskap, med vissa invändningar.

Sammanfattning

Frösunda är positiva till ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans. Därigenom möjliggörs en mer enhetlig bedömning avseende rätten till assistans. Assistansberättigade ges möjlighet att flytta mellan kommuner inom riket utan att rätten till assistans omprövas och alla beslut kommer att gälla tills vidare. Det är även positivt att all assistans kommer att ersättas enligt den statliga schablonen. Detta ökar valfriheten, även om den statliga schablonen i dagsläget är för lågt beräknad.

Möjligheten att beviljas personlig assistans har i flera avseenden minskat, vilket lett till en växande andel personer vars behov inte blir tillgodosedda. Trots goda intentioner hör barn till de som drabbats, till stor del beroende på ett alldeles för stort föräldraavdrag. Denna utveckling måste brytas. Frösunda avstyrker samtliga av utredningens förslag avseende kvalifikationen för assistans, bland annat utifrån vad som angetts ovan. Det föreslås istället att de som uppfyller personkretstillhörigheten och behöver hjälp med något av de grundläggande behoven ska vara berättigade assistans. Det gynnar både den enskilde, men även samhället i stort genom att bidra till mångfald och delaktighet. Frösunda anser likaså att det måste förtydligas att barnets bästa bör utgöra en grund i sig, för att bevilja personlig assistans.

För att undvika att personer hamnar i kläm är det angeläget att välfärdssystemet är synkroniserat och att dess insatser, som personlig assistans, beviljas utan dröjsmål när så krävs. Frösunda föreslår därför att Försäkringskassan bör använda sig av tillfälliga utökningar/interimistiska beslut för att bevilja assistans i den mån det krävs för att exempelvis undvika korttidsvistelse efter utskrivning från sjukhus. Det är viktigt med en tidsram för när dessa beslut senast ska fattas, så att den enskilde kan återvända till hemmet så snart som möjligt.

LSS syftar till att tillförsäkra personer med funktionsnedsättningar goda levnadsvillkor och främja full delaktighet. En avgörande faktor är att den enskilde får möjlighet att bestämma över sin egen situation och påverka insatsernas utformning. I dagsläget är det ibland svårt att kombinera personlig assistans med andra insatser när assistansen väl beviljats. Därför bör rätten att välja och kombinera olika LSS-insatser tydliggöras och stärkas.

Frösunda tillstyrker att lagen bör träda i kraft den 1 januari 2026 och att de kommunala besluten ska överföras löpande. Vissa förtydliganden bör göras under vilka kriterier ett kommunalt beslut ska överföras till Försäkringskassan. Därtill bör myndigheten tillåtas att ompröva dessa om det uppenbart står klart att oriktiga och vilseledande uppgifter lämnats av den enskilde till kommunen eller att det har skett en väsentlig förändring hos den enskilde. Här är det viktigt att den som idag har ett beslut om assistans kan känna sig trygg i att beslutet kommer att finnas kvar även efter ett byte av huvudman, förutsatt att behovet av hjälp kvarstår.

Avslutningsvis är det avgörande att Försäkringskassan i ett tidigt skede tillförs adekvata resurser för att kunna utföra sina uppdrag, så att det inte uppstår balans- och långa väntetider i samband med det ändrade huvudmannaskapet. I och med att kommunerna efter ändringen inte längre kan gå in och bevilja personlig assistans är det nu mer angeläget än någonsin att hålla nere handläggningstiderna hos Försäkringskassan.

Synpunkter om lagförslagen

4.2.1 Ett statligt huvudmannaskap skapar bättre förutsättningar för likvärdighet

I utredningens bedömning av lämpligheten av en statlig huvudman framförs argument att Försäkringskassan rättsavdelning även ansvarar för att skapa praxis på området parallellt med det allmänna ombudet för socialförsäkringen. Det är vår uppfattning att det **enbart** är det allmänna ombudet som bör arbeta med att skapa praxis. Försäkringskassan bör enbart förhålla sig till den praxis som finns, med en till den enskilde fördelaktig tolkning av praxis. Det ger det allmänna ombudet då också något att arbeta med.

Vi har flertalet gånger sett vad som händer när Försäkringskassan skapar egen praxis. Rätten till assistans inskränks men utvidgas aldrig, och enskilda personer blir lidande.

De nu orimliga återkraven (som riskerar att leda till integritetskränkande tillsyn över den assistansberättigade och utförandet av assistansen samt i längden en betydande minskning av antalet privata anordnare) är också en effekt av att Försäkringskassans arbetar med att skapa praxis. Det finns exempelvis inget angivet i lag eller praxis om vilket ansvar en anordnare har som arbetsgivare, men ändå påstår Försäkringskassan att det finns ett sådant ansvar och att det omfattar att känna till alla den enskildes behov av hjälp och eventuella förändringar.

Det framförs även att en statlig huvudman också ger regeringen större möjlighet att styra utvecklingen på området. När regeringen stoppade tvåårsomprövningarna (vilket var något av det bästa någon gjort för att skydda assistansen) blev Försäkringskassan kreativ och började dra in assistansersättningen på andra grunder och återkräva ersättning i en aldrig liknande omfattning. Det är tveksamt om det verkligen går att styra Försäkringskassan, utan en tydlig lagreglering om att de inte ska hitta nya vägar att förstöra för assistans berättigade personer och privata anordnare.

Det är vidare tveksamt om regeringen verkligen ska försöka styra utvecklingen, utan stöd i lag.

4.5.3 Staten ska ansvara för ansökningar om tillfälligt utökad assistans

Frösunda tillstyrker förslaget.

Frösunda föreslår att det införs en regel om hur snabbt handläggningen ska ske och när ett beslut ska tas. Det borde vara rimligt att få ett svar senast inom två veckor efter att ansökan lämnats in, eftersom Försäkringskassan redan tidigare utrett behovet av hjälp. En tidsram behövdes även tidigare, men då det är lättare att få retroaktiv ersättning från kommunen än från Försäkringskassan, ökar behovet av en tidsram. För den assistansberättigade rör det sig om ett mer akut behov eller förändrat behov i närtid. Därför behöver Försäkringskassan tillföras resurser för att kunna hålla nere handläggningstiderna, så att beslut kan fattas utan dröjsmål.

För en snabb handläggning ska vara möjligt måste det även vara möjligt att skicka en ansökan om en tillfällig utökning med epost till Försäkringskassan.

4.5.4 Vid ett statligt huvudmannaskap ska arbetsgivarna ansvara för sina assistenters sjuklönekostnader

Frösunda tillstyrker förslaget.

Detta underlättar administrationen för både kommuner och assistansanordnare. Det ger även ett ökat incitament för arbetsgivaren att ha en bra arbetsmiljö och minska sjuktalen, vilket är positivt. Det riskerar dock att leda till att vissa assistenter kan få det svårare att få arbete, om de har en historik av att vara sjuka ofta. Därtill finns således även en risk för att den assistansberättigades valfrihet begränsas vid valet av assistenter. En låg schablon ökar dessa risker ytterligare.

Frösunda delar därför utredarens uppfattning om att schablonen för den statliga assistansersättningen måste höjas, och anser att den släpar efter eftersom den inte följer den allmänna löneutvecklingen. I samband med en övergång till ett statligt huvudmannaskap och därefter måste den naturligtvis följa den allmänna löneutvecklingen inom motsvarande tjänste-/servicesektorer och även i övrigt medge en fullt finansierad insats. Annars riskeras att utrymmet för arbetsledning, fortbildning och personalvård krymper.

Vad gäller faktiska kostnader för sjuklöner, är den något högre än den ersättning som föreslagits. Frösunda har en kostnad på ca 6,30 kr per timme.

Det är vidare anmärkningsvärt att basera förslaget på sjuklöneschablon på 32 kommuners beräkningar. Dels är det för få kommuner som svarat för att underlaget ska anses var adekvat, dels har kommunerna inte sällan dålig uppfattning om sina egna kostnader för assistans. Detta medför att presenterade siffror från kommunerna saknar tillförlitlighet. Tilläggschablonen bör således utredas mer innan beslut tas om den faktiska nivån.

4.5.5 Kommunen ska även fortsättningsvis ansvara för att utföra assistans om den enskilde begär det

Frösunda tillstyrker förslaget.

4.5.6 Systemet behöver hänga ihop som en helhet

Frösunda avstyrker förslaget att Försäkringskassan alltid ska informera kommunen om att det ansöks om assistansersättning.

Försäkringskassan bör bara informera kommunen efter att den enskilde gett sitt samtycke till detta. Det är dock fullt rimligt att Försäkringskassan inhämtar information i utredningen och informerar kommunen när det beviljats assistansersättning.

Det kan även behövas nya former för samordning mellan stat, region och kommun

Avseende utskrivning från sjukhus, så beviljar kommunen i dagsläget ofta assistans eller tillfälligt utökad assistans för den som sedan tidigare varit beviljad personlig assistans. Antingen bör Försäkringskassan ta över denna roll eller så bör kommunens möjlighet/skyldighet att bevilja assistans efter en sjukhusvistelse kvarstå. Detta för att personer som skrivs ut från sjukhus bör kunna få möjligheten att komma hem, istället för att exempelvis behöva bo på ett korttidsboende i avvaktan på att Försäkringskassan utreder behovet av assistans.

Med anledning av detta är det också viktigt att det finns en tidsram för när ett beslut senast ska fattas.

4.5.7 Eventuella glapp till följd av ett förändrat huvudmannaskap kan hanteras på olika sätt

Det bör aldrig behöva uppstå glapp mellan insatser enligt Sol, LSS och assistansersättning. Lagstiftningen tolkas uppenbart felaktigt om den som har behov av hjälp inte får dessa tillgodosedda.

Samordningen med ansvarig vårdgivare bör förbättras. Försäkringskassan och ansvarig vårdgivare bör exempelvis ha obligatoriska vårdplaneringsmöten innan utskrivning, alternativt att den enskilde ges rätt till ett vårdplaneringsmöte med vårdgivare och Försäkringskassan. Syftet med dessa möten bör bland annat vara att möjliggöra för Försäkringskassan att, redan innan utskrivning, kunna ta ett interimistiskt beslut utifrån sjukvårdens uppgifter om hjälpbehovet.

Det är viktigt att ta ett helhetsgrepp när vårdgivaren ser möjligheten till rehabilitering samtidigt som Försäkringskassan behöver säkerställa att hjälpbehovet består över viss tid. Detta för att den enskilde inte ska riskera att drabbas av avslag på assistansersättning på grund av att varaktigheten av assistansbehovet ej anses styrkt, men när det är sannolikt att hjälpbehoven kommer att kvarstå. Då den assistansberättigade har en skyldighet att anmäla förändringar som påverkar rätten till assistans torde detta inte utgöra ett hinder för att besluta om assistans i dessa lägen. Assistansen kan vara ett viktigt verktyg för att förbättra möjligheterna till framgångsrik rehabilitering.

5.2.4 Kvalifikation för rätten till assistans

Frösunda avstyrker alternativ 1.

En oklar kvalifikationsgrund som utgår från kvalitativa och kvantitativa aspekter, utan närmare specificering om dess innebörd, medför att Försäkringskassan kommer att skapa egna kvalifikationsgränser som riskerar att upprätthållas i praxis. Dessa gränser skulle sannolikt bli högre än nuvarande. Den enskilde riskerar då både att få svårt att förutse om denne har rätt till assistans och att hävda sin rätt till följd av otydliga rättsregler. Rätten till assistans kommer i huvudsak avgöras genom praxisbildning. En sådan ordning uppmuntrar till att lika fall bedöms olika, vilket uppenbart strider mot grundläggande rättsprinciper om förutsägbarhet, legalitet och objektivitet.

Lagstiftningen kring personlig assistans baseras till stor del på praxis, företrädesvis från Kammarrätterna. Domstolsprocesserna har nästan uteslutande föregåtts av ett avslagsbeslut, vilket leder till en skev praxis, och på sikt en mer inskränkt rätt till assistans. Detta eftersom domstolarna sätter alltför stor tillit till myndigheternas bedömningar och ofta går på deras linje. Av denna anledning är det av stor betydelse att lagstiftaren eftersträvar att i så hög grad som möjligt precisera innebörden av kvalifikationen för assistansen.

Frösunda vill även belysa att oklara kvalifikationsgrunder kan få en negativ inverkan för den assistansberättigade vid omprövningar. Detta eftersom det möjliggör att oklarheter om varför den enskilde beviljades assistans kan tolkas till dennes nackdel vid en ny prövning av saken.

Det behövs således en fast och tydlig gräns för rätten till assistans. Gränsen bör tydligt gå vid att det *finns ett behov av hjälp med något av de grundläggande behoven*, vilket motsvarar lagstiftningens ursprungliga intention. Det vore uppenbart lämpligt att återställa rätten till assistans. Detta medför även att i stort sett alla integritetskänsliga frågor kan undvikas.

Personkretstillhörigheten är redan en sådan kvalificeringsgräns som medför att endast de med omfattande och varaktiga behov av hjälp får rätt till LSS insatser (viken även anges i prop. 1992/93:159 kap 3.1.4). Har personen sedan behov av hjälp med något grundläggande behov måste den personen också anses vara en av de som har de största behoven av hjälp (i jämförelse med befolkningen i övrigt) och därmed vara kvalificerad för assistans.

5.2.5 Alternativ 2 – Försäkringskassan gör en sammanvägd bedömning av grundläggande och andra personliga behov

Frösunda avstyrker alternativ 2.

En 3-timmarsgräns avseende de grundläggande behoven är acceptabel, men kvalificeringen på 20 timmar totalt assistansbehov per vecka kommer sannolikt medföra att en större mängd personer (än vad som anges i utredningen) kommer att nekas assistans. Våra beräkningar, baserat på vårt nuvarande och tidigare kundunderlag, visar att upp emot 10 % av de som i dag har assistans från kommunen skulle nekats assistans med den föreslagna kvalificeringen. Detta är inte personer som bor på LSS boende utan oftast barn som bor hemma.

När 20-timmarsgränsen skapades var det uppenbart tänkt att kommunen skulle bevilja assistans upp till 20 timmar. Om Försäkringskassan ska ta över kommunens ansvar, utan att rätten till insats försämras, måste gränsen sättas betydligt lägre, så att alla som idag har ett beslut från kommunen kan fortsätta att få rätt till assistans och för att personer som i framtiden ska söka assistans inte får försämrade möjligheter till hjälp.

En gräns på 3 timmar enligt HFD:s praxis förefaller vara en rimlig gräns. Det bör även vid en sådan gräns fastställas att barnets bästa ska beaktas och vara en grund för att bevilja assistans för de barn som efter föräldraavdraget hamnar under 3-timmarsgränsen.

5.2.6 Alternativ 3 – Försäkringskassan gör en bedömning av om individen har behov av hjälp med grundläggande behov i genomsnitt mer än sju timmar per vecka

Frösunda avstyrker förslaget.

En gräns på 3 timmar, vilket utifrån HFD:s praxis vore möjligtvis rimligt. Detta i synnerhet om Försäkringskassan ska fortsätta att räkna aktiva minuter vid olika hjälpbehov, istället för den tid det faktiskt tar att genomföra ett helt moment.

5.3.1 Vårt huvudförslag – den kvalifikation för personlig assistans som gäller i dag behålls

Frösunda avstyrker huvudförslaget. Se motivering ovan.

Utöver vad som angett ovan ska det sägas att Förvaltningsrätterna och Kammarrätterna idag gör olika bedömningar av var gränsen faktiskt går. Därtill görs olika sammantagna bedömningar. Den flytande gränsen medför att risken för att likadana fall behandlas olika är stor.

5.3.2 Ett alternativ är att basera kvalifikationen på en sammanvägd bedömning av grundläggande behov och andra personliga behov

Frösunda avstyrker förslaget. Se motivering ovan.

Frösundas förslag till kvalificering för rätt till assistans

Frösundas förslag är att det fastställs att det föreligger en rätt till assistans för de som tillhör personkretsen i 1 § LSS och där det även föreligger något behov av hjälp avseende något av de grundläggande behoven.

Vad som avses med ”något” bör förtydligas. Den som inte klarar att genomföra ett helt moment, utan hjälp eller aktivering/motivering/vägledning, bör vara kvalificerad för rätt till assistans. Den som exempelvis inte klarar av ett toalettbesök bör således ha rätt till assistans. Detta även om det inte krävs hjälp med alla delmoment, eftersom toalettbesöket inte kan genomföras utan assistent på plats hela tiden. Detta är en fast gräns utan behov av subjektiva bedömningar, från Försäkringskassans eller domstolarnas sida. Rätten till assistans går att objektivt fastställa, utifrån exempelvis en arbetsterapeuts bedömning och utlåtande.

För barn (i synnerhet 7 – 11 år) är detta oerhört viktigt, eftersom det nya föräldraavdraget för de grundläggande behoven är alldeles för högt. Barn som tidigare skulle beviljats personlig assistans nekas nu ofta detta, eftersom föräldraavdraget är större än föräldraansvaret. Föräldraansvaret för de grundläggande behoven (förutom tandborstning) upphörde i stort sett efter 7-årsåldern. Föräldraavdraget har i praktiken försämrat rätten till assistans för barn, i synnerhet för barn mellan 7 och 11 år. Även yngre barn (3 – 6 år) som tidigare kunde exempelvis beviljas assistans för ett omfattande behov av matning och blöjbyten, nekas nu assistans utifrån föräldraavdraget.

Den samhällsekonomiska effekten av att ett barn som behöver hjälp nekas detta, är större än kostnaden för assistansen. Därtill medför ofta utebliven assistans att en eller båda föräldrarna sjukskrivs. Tidiga insatser för barn medför ofta också bättre utvecklingsmöjligheter för barnet.

Frösundas förslag medför också att glapp mellan insatserna hemtjänst/boendestöd och personlig assistans kan undvikas. Det sker inte sällan i dag att den enskilde nekas assistans på grund av nuvarande kvalificerings gräns och myndigheterna sätt att räkna minuter vid varje moment, och samtidigt nekas adekvata insatser enligt SoL. Det behöver då inte heller bli något glapp mellan avlösarservice, ledsagarservice och personlig assistans.

Alternativet är en fast tidsgräns och den bör i så fall inte överstiga 3 timmar per vecka.

6.2 Medfinansieringen bygger på antaganden om hur kommuner agerar om de ges vissa möjligheter

Det är **Frösundas uppfattning** att antagandet, *att kommunerna vill eller kommer att försöka minimera sina kostnader för LSS om de ges en möjlighet att göra det*, väl överens med verkligheten, i vart fall när det handlar om rätt till korttidsvistelse (korttidsboende) och antalet dygn på korttidsvistelse. Det vi främst ser är att kommunerna minskar ner på antalet dagar på korttidsvistelse, när det beviljats assistansersättning. Det händer även att det helt nekas fortsatt korttidsvistelse. Detta trots att många föräldrar ser korttidsvistelse som ett bra och ofta nödvändigt komplement till assistans och att föräldrar önskat behålla korttidsvistelse i samma omfattning som tidigare. Det är anmärkningsvärt att det inte föreligger en valfrihet att få behålla korttidsboende i samma omfattning som tidigare och att assistans beviljas utifrån detta.

Detta medför också att den enskilde måste söka mer assistans för att behovet av hjälp och tillsyn ska tillgodoses fullt ut, när kommunen drar ner på antalet dygn på korttidsboende, varpå kostnaderna överlastas på staten.

Kommunen har på detta sätt också urholkat valfriheten för den enskilde. För att motverka att kommunen överlastar kostnader på staten behöver således valfriheten (rätten att välja insatser) stärkas. Det borde exempelvis vara fullt möjligt att välja korttidsvistelse, även om den enskilde redan är beviljad assistans dygnet runt, och sedan få antalet assistans timmar reducerade. I dagsläget är detta i stort sett omöjligt eftersom kommunen (och domstolarna) kommer att ange att behovet redan är tillgodosett.

7.5.2 Ett förtydligande av god kvalitet i personlig assistans

Frösunda tillstyrker förslaget.

För att den enskilde ska kunna få ett större självbestämmande, behöver även anordnarens ansvar utredas. Möjligheten att rikta återkrav mot anordnare måste också begränsas.

Självbestämmandet är en grundläggande tanke inom LSS och avgörande för möjligheten att uppnå goda och jämlika levnadsvillkor. Det föreligger dock en mycket stor risk att IVO:s och Försäkringskassans krav på anordnare kommer i konflikt med bestämmelsen. Försäkringskassan har som bekant sedan 2019, riktat allt fler återkrav mot assistansanordnare, istället för den ersättningsberättigade personen.

Genom sin tolkning av 108 kap. 2 § Socialförsäkringsbalken har Försäkringskassan skapat en strikt återbetalningsskyldighet för anordnare, oavsett vem som orsakat en eventuell felaktig utbetalning. I dagsläget kan anordnare svårligen leva upp till de krav som ställs av Försäkringskassan avseende kännedom om den ersättningsberättigades behov av hjälp och om exakt hur, var, när assistansen utförs. Sannolikt skulle assistansanordnare behöva övervaka utförandet av assistansen för att reducera risken för återkrav och indraget tillstånd. Något som ingen önskar och som inte heller är praktiskt genomförbart.

Anordnaren hamnar redan i dagsläget i kläm mellan risken att få indraget tillstånd enligt §§ 24 och 26 g, om inte all assistans utförs, och återkrav från Försäkringskassan om all assistans utförs även efter anordnaren anmält en förändring. Konflikten leder till att anordnaren måste förekomma Försäkringskassans utredning och göra en egen bedömning av rätten till assistans, med risk för indraget tillstånd oavsett vad anordnaren väljer att göra. Det är vidare inte heller lämpligt att anordnare ska överta en del av myndighetsutövningen, och avgöra vilken assistans som kan eller ska utföras. En sådan ordning vore klart olämpligt eftersom anordnarens uppgift är att bedriva assistansen och har ett uppenbart intresse i saken att tillvarata kundens intresse.

Dessa risker ökar när den ersättningsberättigade får en avgörande beslutanderätt om hur assistans ska utföras och vad assistansen ska användas till. För att den enskilde ska kunna få större självbestämmande, måste det även fastslås vilket ansvar anordnaren har för den utförda assistansen. Det behövs således en utredning av anordnarens ansvar och det måste regleras tydligare under vilka omständigheter en anordnare kan bli återbetalningsskyldig.

7.5.3 Försäkringskassan ska följa upp den utförda assistansens kvalitet genom användarundersökningar

Frösunda tillstyrker förslaget.

Det är **Frösundas uppfattning** att en sådan undersökning även bör inkludera frågor om assistansersättning beviljas i form av punktinsatser och möjligheten att utföra assistansen utifrån hur den är beviljad.

7.5.4 Kommunernas möjligheter att få information bör användas i framtida kontroll av assistansersättningen

Frösunda har inga synpunkter på förslaget, men vill framhålla följande. Kommunen kan redan idag anmäla missförhållanden till IVO och FK. Det saknas anledning att införa ytterligare regler som ger kommunen utökat ansvar för tillsynen av assistansen. I dagsläget har IVO ett ansvar och möjlighet att kontrollera assistansen (9 c § punkt 2 LSS), men detta verkar inte ske. Det förefaller då onödigt att ge kommunen ytterligare kontrollansvar, innan IVO uttömt sina möjligheter till kontroll. Det bör även förtydligas och fastställas att IVO inte enbart bör bedöma anmälan, utan även genomföra en egen utredning om de sakförhållanden och omständigheter som ligger till grund för den.

8.2.1 Lagstiftningen ska träda i kraft den 1 januari 2026

Frösunda tillstyrker förslaget.

Frösunda delar utredarens bedömning av att Försäkringskassan och kommunerna behöver minst tolv månader för att förbereda övergången efter riksdagens beslut.

8.2.5 Kommunerna ska anmäla beslut om personlig assistans för överföring

Frösunda tillstyrker förslaget och instämmer i vilka beslut som ej ska överföras från kommunerna till Försäkringskassan.

Endast verkställda förhandsbesked ska föras över

Det bör säkerställas att förhandsbeskedet fortsatt gäller i 6 månader och att beslutet överförs till Försäkringskassan förutsatt att det verkställs inom denna tid. Den som exempelvis är på väg att flytta (och kanske ska köpa eller hyra en ny bostad) måste givetvis kunna lita på att beslutet verkligen gäller och att det kommer att överföras till Försäkringskassan.

8.3.1 Försäkringskassan ska besluta om assistansersättning

Rörande särskilda skäl mot att fatta beslut om assistansersättning instämmer Frösunda i de båda situationer där alla nödvändiga handlingar ej förts över till Försäkringskassan samt där kommunen har anmält ett beslut i strid med övergångsbestämmelserna. Frösunda ställer sig däremot frågande till vad som egentligen avses med att ”en överföring av det kommunala beslutet skulle strida mot regelverket för assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken”.

Vidare anges att Försäkringskassan även behöver pröva förutsättningarna för utbetalning av förmånen i enlighet med ordinarie regler. Det är av särskild vikt att det tas fram en fungerande rutin för hur och när eventuella anmälningar av betalningsmottagare och assistenter ska ske till Försäkringskassan vid överflyttningen. Detta för att inte orsaka onödig administration för assistansberättigade och assistansanordnare.

8.3.2 Försäkringskassans prövning skiljer sig åt från ordinarie förfarande

Frösunda tillstyrker förslaget om att Försäkringskassan beslut i så stor utsträckning som möjligt ska motsvara det antal timmar som framgår av kommunens beslut. Likaså att de ska fattas utan föregående prövning.

Frösunda är sedan av uppfattningen att det är viktigt att övergången inte kommer innebära rättsförluster för personer som dessförinnan beviljats insatsen personlig assistans och där hjälpbehoven i vart fall kvarstår. Personer som beviljats insatser utifrån ett tidigare regelverk måste kunna förlita sig på att beslutet gäller även om lagstiftaren väljer ett nytt huvudmannaskap. Se även 8.3.1 samt kapitel om kvalificering för rätten till assistans.

8.3.4 Försäkringskassans beslut får överklagas

Frösunda instämmer i utredarens bedömning om att Försäkringskassans beslut får överklagas.

Frösunda framhåller även här att den som är över 66 år och beviljats insatser utifrån ett tidigare regelverk måste kunna förlita sig på att beslutet gäller.

8.3.5 Försäkringskassans beslut ska gälla tills vidare

Frösunda tillstyrker förslaget.

Frösunda har i samband med LSS-utredningen (SOU 2018:88) påpekat att bestämmelser innebärandes att samtliga assistansberättigades beslut på sikt skulle upphöra och att de berörda därefter skulle tvingas söka om sina insatser på nytt skulle stå i strid med såväl de funktionsrättspolitiska målen som synen på gynnande förvaltningsbeslut. Frösunda ser därför oerhört positivt på förslaget om att alla beslut efter överföringen ska gälla tills vidare.

8.4.1 Omprövningen i överförda ärenden ska begränsas i tid

Frösunda tillstyrker förslaget.

I samband med övergången framstår det som rimligt att Försäkringskassan ska få beakta sådana väsentliga förändringar, hos den enskilde, som har inträffat efter att det kommunala beslutet trätt i kraft, men inte tidigare än två år före den tidpunkt då Försäkringskassan tog över ärendet.

Regelbundna framåsyftande omprövningar skulle vara ett mer effektivt sätt för att minska risken för felaktiga utbetalningar

Frösundas uppfattning är att det helt saknas anledning att återinföra regelbundna framåsyftande omprövningar. Försäkringskassans möjlighet att ändra besluten till nackdel för den enskilde bör inte utvidgas. De tidigare tvåårsomprövningarna har varit förödande för de assistansberättigade, varför möjligheten till godtyckliga omprövningar inte ska uppmuntras. Emellertid är Frösunda positivt inställda till att Försäkringskassan följer upp besluten för att tillförsäkra att insatsen ges med god kvalitet.

Redan idag har den assistansberättigade en skyldighet att anmäla förändringar som kan påverka rätten till eller storleken på assistansersättningen, vilket kan resultera i en omprövning. Frösunda anser att det vid en sådan omprövning enbart är väsentliga förändringar hos den enskilde i förhållande till tidigare beslut som får föranleda ändringar av assistansbeslutet – inte ändrad rättspraxis.

I syfte att tydliggöra anordnarens ansvar i det här (och för att undvika omfattande processer om återkrav) vore det önskvärt att det förtydligas vad en anordnare bör känna till för förändringar och hur anordnaren ska få den kännedomen.

Frösunda anser det således vara rimligt att Försäkringskassan följer upp och säkerställer att den assistansberättigade får det stöd denne bedömts vara i behov av. Att Försäkringskassan därutöver skulle få möjlighet att ändra besluten till det sämre, utan att någon väsentlig förändring skett vore katastrofalt. Detta var tidigare ett av de största orosmomenten för assistansberättigade personer och något som ledde till stress och ångest.

8.4.2 En mer långtgående omprövningskyldighet behövs i vissa fall.

Frösunda tillstyrker förslaget.

Frösunda instämmer i utredarens bedömning om att bestämmelsen ska vara tillämplig för Försäkringskassan när ett ärende överförs från kommunen till Försäkringskassan och det står klart att oriktiga och vilseledande uppgifter lämnats av den enskilde till kommunen. Det vore direkt felaktigt att Försäkringskassan skulle sakna möjlighet att dra in ersättningen i en sådan situation.

Gällande Försäkringskassans möjlighet till *omprövning vid synnerliga skäl* instämmer Frösunda i utredarens bedömning om att det ska vara en mycket restriktiv bedömning och speciella undantagssituationer där det uppenbart skulle strida mot det allmänna rättsmedvetandet att bevilja assistans. Frösunda anser att det är angeläget att det inte tolkas och tillämpas mer extensivt.

8.5.1 Försäkringskassan bör informera om regler för återbetalning

Frösunda instämmer i utredarens bedömning om att det är viktigt att Försäkringskassan ger tydlig information.

Det bör uppmärksammas att Försäkringskassan skapat en strikt återbetalningsskyldighet för anordnare. Anordnaren förväntas känna till minsta detalj i funktionsnedsättningen och hjälpbehovet, och även om arbetet utförs i den enskildes hem och inte är övervakat, förväntas anordnaren ansvara för alla eventuella felaktigheter som kan uppstå. Det har tidigare inte förelegat något återbetalningsansvar för anordnare enligt LSS. Det är därför angeläget att förtydliga vad som ska anses vara anordnarens ansvar för återkrav för överförda beslut.

8.6.2 Kommunens beslut upphör när Försäkringskassans beslut börjar gälla

Frösunda anser att vissa frågetecken kvarstår när det gäller parallella utredningar och när Försäkringskassan och kommunerna fattar olika beslut rörande rätten till personlig assistans före respektive efter den 1 januari 2026. Som Frösunda tolkar avsnittet innebär detta att i det fall kommunens och Försäkringskassans utredning innebär olika totalantal beviljade timmar, så hänvisas den enskilde till omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut.

8.6.3 Kommunen behåller ansvaret för vissa ärenden

I den situation myndigheterna kommer fram till olika slutsats kring hurvida den enskilde har rätt till personlig assistans eller ej förefaller bestämmelserna innebära att kommunen får behålla ansvaret för dessa ärenden. Detta skulle kunna medföra att den enskilde drabbas av kommunernas handläggningstid i ärenden där de ansökt före den 1 januari 2026, men där kommunen ej hunnit slutföra utredningen och fatta beslut innan årsskiftet. Emellertid torde en lösning för den enskilde vara att enbart ansöka hos kommunen.

8.6.4 Äldre bestämmelser fortsätter att gälla för de beslut som kommunen behåller ansvaret för

Frösunda instämmer i förslaget, men anser att den statliga schablonen även ska vara den ersättningsnivå som kommunerna ersätter den assistansberättigade med för all utförd assistans, när det inte föreligger en högre kostnad. Dels med anledning av att *all personlig assistans som utförs efter ikraftträdandet ska omfattas av samma definition av god kvalitet och krav på självbestämmande*, dels vad som framgår om att staten ska kompensera kommunerna enligt statlig schablonen för all utförd assistans under år 2026.

8.6.6 Staten ska kompensera kommunerna genom ett riktat statsbidrag

Frösunda anser att det bör fastställas att den ersättning kommunen beviljar för utförd assistans bör överensstämma med den ersättning kommunen får från staten. Detta för att alla assistansberättigade ska få samma ersättning, oavsett vilken kommun de bor i och när under året beslutet överförs. Ett annat synsätt skulle kunna begränsa valfriheten för de assistansberättigade.

För den som har kostnader för sin assistans överstigande det statliga schablonbelopp med maximalt 12%, förefaller det sedan osäkert hur detta framgent kan och ska ersättas av kommunerna. Det är oroande att kommunerna inte får täckning för dessa beslut, då det riskerar att påverka viljan att besluta om sådan ersättning. Den assistansberättigade riskerar i så fall att bli utan ekonomiskt stöd för de verkliga kostnaderna för insatsen.

9.3.1 Med ett statligt huvudmannaskap och en bibehållen kvalifikation får något fler personer assistansersättning

Försäkringskassans kostnader för att administrera och handlägga assistansersättningen kommer att öka

Frösunda anser det vara angeläget att Försäkringskassan tillförs adekvata resurser för att kunna utföra sina uppdrag. Att göra allt för försiktiga uppskattningar av resursbehovet skulle kunna medföra balanser och långa väntetider i samband med det ändrade huvudmannaskapet.

Frösunda ser en risk med att såväl överföringen av ärenden från kommunerna till Försäkringskassan som hanteringen av de tillfälliga utökningarna riskerar att bli mer administrativt krävande än vad utredaren och Försäkringskassan förefaller att ha uppskattat.

Det kommer att vara nya lagar och oprövade bedömningar. Likaså tillkommer arbetet med tillfälliga utökningar, vilket kommer innebära en helt ny uppgift för myndigheten samtidigt som det för den assistansberättigade oftast är angeläget att få ett snabbt beslut i dessa ärenden.

Det **Frösunda ser** som främsta utmaning är att handläggare ska rekryteras och läras upp, vilket innebär att rutinerade handläggare sannolikt kommer att agera handledare. Om så är fallet kommer deras möjlighet att handlägga ärenden vara begränsad, vilket Frösunda exempelvis noterat i samband med lagändringen för *Stärkt assistans*. De nya handläggarna måste vara utbildade och redo att handlägga den 1 januari 2026, vilket enligt vårt synsätt talar för att Försäkringskassan behöver anslag för att anställa och utbilda redan år 2025.

Det förefaller att råda en viss osäkerhet kring resursbehovet, vilket givetvis försvåras av det faktum att det underlag som utredaren haft att utgå från är Försäkringskassans egen uppskattning av resursbehovet i kombination med kommunernas uppskattningar av antalet ansökningar och antalet tillfälliga utökningar.

Remissvaret är sammanställt den 2 juni 2023

Christian Källström
Chefsjurist

Johan Svanström
Jurist

Justus Jonsson
Jurist

Vid Frösunda Assistans AB för Frösunda Omsorg AB.